

DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2025.58.330990>

УДК 340.13

І. В. Борщевський, канд. юрид. наук, доцент, доцент
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Кафедра цивільно-правових дисциплін
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна
e-mail: tibalt_z@ukr.net
ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0001-3227-9320>

О. Д. Гринь, канд. юрид. наук, доцент, доцент
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Кафедра цивільно-правових дисциплін
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна
e-mail: okgrin2010@gmail.com
ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0005-2991-7159>

ПРАВОВЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВИХ ПРОЦЕСІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті здійснено теоретичний аналіз правового моделювання як методу наукового пізнання та дослідження правових процесів. Розглянуто основні підходи до визначення сутності правового моделювання, його види, функції та методологічне значення для сучасної юридичної науки. Акцентовано увагу на потенціалі моделювання у процесах правотворення, правозастосування та правового прогнозування в контексті правової реальності України. Обґрунтовано необхідність подальшої розробки та впровадження моделей у юридичну практику з метою підвищення ефективності правового регулювання.

Ключові слова: право, правове моделювання, юридична наука, правові процеси, правова модель, метод пізнання, правова реальність, юридичне прогнозування.

Постановка проблеми. Сучасна юридична наука все активніше звертається до міждисциплінарних методів дослідження, що зумовлено ускладненням правових процесів, посиленням впливу глобалізаційних змін, цифровізації правового середовища та потребою в оперативному й ефективному правовому регулюванні. В цьому контексті особливого значення набуває правове моделювання як інструмент формалізації, аналізу й прогнозування правових явищ. Правові моделі здатні відображати структуру правових процесів, їхню динаміку та взаємозв'язки, що відкриває нові горизонти для юридичного пізнання.

Разом з тим, у вітчизняній науці проблема правового моделювання досліджена фрагментарно, що створює теоретичну невизначеність щодо сутності, цілей, завдань та меж застосування цього підходу. Більшість наукових праць зосереджуються на окремих аспектах правової інформатики, системного аналізу чи прогнозування, не охоплюючи моделювання як цілісне теоретико-правове

явище. Відсутність системного бачення моделювання як методу дослідження права знижує його потенціал для правотворення, правозастосування та розвитку юридичної доктрини.

У зв'язку з цим, постає необхідність у ґрунтовному дослідженні правового моделювання як засобу наукового пізнання правової реальності, що передбачає уточнення його поняттєвого апарату, методологічних засад та функціонального призначення в умовах сучасного етапу розвитку правової системи України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика правового моделювання знаходиться на перетині філософії права, загальної теорії права, правознавчої методології та інформатики. У наукових колах вона почала активно розвиватися з другої половини ХХ століття.

У сучасній українській правовій науці спостерігається зростання інтересу до моделювання як інструменту юридичного аналізу. Основні наукові напрацювання в цій сфері зосереджуються на загальнотеоретичних аспектах моделювання, його ролі в системному аналізі правової дійсності та можливостях використання в процесах нормотворення й правозастосування.

Значний внесок у розвиток теоретичних засад правового моделювання зробили такі дослідники, як Н. М. Оніщенко, О. В. Петришин, П. М. Рабінович, М. В. Цвік, які підкреслюють важливість використання моделювання у правотворенні та вдосконаленні правової системи. У їхніх роботах правове моделювання розглядається в контексті системного аналізу, правової доктрини та юридичної логіки.

У прикладному вимірі моделювання досліджується в межах правової інформатики, що особливо актуально в контексті диджиталізації юридичних процесів. Тут варто згадати роботи В. Д. Бахіна, В. В. Городовенка та С. В. Лаптева, які присвячені формалізації юридичної інформації, побудові алгоритмів правозастосування та створенню автоматизованих правових систем.

Окремі аспекти правового моделювання розглядаються також у працях А. Й. Капустіна, С. П. Погребняка, І. Б. Усенка, Ю. Л. Шемшученка, які аналізують застосування моделей у галузі конституційного права, правотворчості, правових реформ і державного управління.

Попри наявність окремих теоретичних напрацювань, на сьогодні відчувається брак комплексних досліджень, які б розглядали правове моделювання саме як універсальний метод пізнання правових процесів, охоплюючи його поняттєвий апарат, функціональне значення, методологічні підходи та потенціал для правового прогнозування. Це зумовлює необхідність подальшого системного осмислення цієї категорії з урахуванням нових викликів і завдань правової реальності в Україні.

Мета статті. Метою написання статті є здійснення комплексного наукового аналізу існуючих підходів до моделювання в правовій сфері та з'ясування значення правового моделювання в сучасній юридичній науці з урахуванням специфіки його застосування в умовах сучасної правової дійсності.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах розвитку правової науки особливого значення набувають методи, що забезпечують ефективне пізнання складної та динамічної правової реальності. Одним із таких методів є правове моделювання – інструмент, який дозволяє досліджувати правові процеси на

абстрактному, структурованому рівні, формуючи уявлення про їхню сутність, взаємозв'язки та закономірності розвитку. Застосування моделей у праві сприяє не лише глибшому науковому аналізу правових явищ, але й підвищенню ефективності правотворчої та правозастосовної діяльності, а також правового прогнозування.

Таким чином, правове моделювання можна розглядати не лише як допоміжний аналітичний інструмент, але й як самостійну методологічну категорію, що відкриває нові можливості для осмислення права як складної соціальної системи. Моделі в праві можуть відображати структуру правової норми, механізми реалізації права, динаміку правовідносин, юридичну відповідальність, а також процеси нормотворення і правозастосування.

Сучасні трансформації у сфері права, викликані цифровізацією, євроінтеграційними процесами та зростанням соціальної складності, потребують науково обґрунтованих підходів до аналізу й прогнозування правових змін. У такому контексті моделювання може слугувати ефективним засобом виявлення тенденцій розвитку правових інститутів і механізмів, забезпечуючи глибше розуміння закономірностей функціонування правової системи в цілому.

Проблематика правового моделювання останніми роками набула дедалі більшого поширення в українській юридичній науці. Аналіз публікацій свідчить про поступове формування концептуальних основ цієї категорії, хоча загальна методологічна база досі залишається дискусійною та потребує систематизації. Правове моделювання як форма юридичного мислення та наукового аналізу відіграє ключову роль у розумінні правових процесів, дозволяючи структурувати правову дійсність через побудову уявних правових конструкцій, сценаріїв і моделей.

Поняття «правове моделювання» охоплює широкий спектр дослідницьких і прикладних підходів до відображення правових явищ. У науковій літературі воно розглядається як особливий метод наукового пізнання, що полягає у створенні логічних, інформаційних, графічних або цифрових моделей, які імітують структуру, динаміку та функціонування правових інститутів і процесів.

У статті М. М. Новікової та О. В. Старікова зазначено, що «правовому моделюванню як методу пізнання властиві наступні завдання: 1) чітке відображення суті об'єктів правової дійсності у вигляді системи; 2) висвітлення (ілюстрування) складних правових процесів через сукупність простих, менших за структурою процесів чи процедур; 3) формування нової інформації про сутність та структуру оригінального об'єкту; 4) складання прогнозів про можливий подальший розвиток об'єкту дослідження; 5) аналіз інформації про стан, структуру та сутність правового явища, формування на його підставі оптимальних ефективних рішень» [1, с. 37]. Тобто, правове моделювання виступає особливою формою юридичного мислення, що дозволяє конструювати та аналізувати правові явища з позиції їх ідеальної, системної та логічної структури. Це твердження підкреслює гносеологічну функцію моделювання як складника наукового пізнання. Такий підхід надає можливість не лише абстрагуватися від конкретних правових фактів, а й уявно відтворити складні правові конструкції, що можуть мати прогностичне значення для майбутньої правотворчої чи правозастосовної діяльності та дозволяє розглядати моделювання не лише як технічний або допоміжний

інструмент, а як складову частину методології правознавства. Така концепція підкреслює, що правові моделі не лише відображають зовнішні характеристики правових явищ, а й виявляють глибинні зв'язки між нормами, інститутами та правовими механізмами.

Х. Кметик-Подубінська досліджує можливості правового моделювання у сфері конституційного права. Авторка акцентує увагу на тому, що «метод правового моделювання сприяє розкриттю основних доктрин сучасного конституціоналізму, реалізації установчої влади народу, реалізації, інтерпретації та правового захисту конституції, визначенню основних тенденцій цих процесів і формулюванню конкретних пропозицій щодо способів і засобів забезпечення механізму чинності конституції» [2, с. 214]. Тобто, правове моделювання дозволяє систематизувати уявлення про конституційну ідентичність держави та структурувати уявлення про механізми функціонування державної влади.

О. Мурашин і М. Пихтін зазначають: «Світовий досвід свідчить, що правове моделювання і особливо розробка модельних правових актів потрібна насамперед, у сфері боротьби з економічними злочинами, а також у іншій правоохоронній діяльності. Адже там, де є незаконний обіг товарів та послуг, необхідно створювати ідентичне кримінальне, митне, податкове законодавство країн-учасників інтегративних економічних зв'язків» [3, с. 104]. Це підкреслює, що правове моделювання є важливим інструментом у боротьбі з економічними злочинами, особливо в умовах міжнародної інтеграції. Розробка модельних правових актів сприяє уніфікації кримінального, митного та податкового законодавства між країнами, що є необхідним для ефективної взаємодії у сфері правоохоронної діяльності. Такий підхід дозволяє усунути прогалини у регулюванні та запобігати ухиленню від відповідальності через міжюрисдикційні розбіжності. Уніфіковане законодавство підвищує ефективність спільних заходів із протидії незаконному обігу товарів і послуг. Отже, правове моделювання є стратегічним елементом забезпечення економічної безпеки на національному та міжнародному рівнях.

Варто також згадати роботу Т. І. Тараконич, яка аналізує правове моделювання як метод оптимізації правового регулювання. Авторка аргументовано доводить, що «правове моделювання сприяє вивченню об'єкта моделювання з різних сторін, допомагає виявити його найважливіші складові та особливості, функціональну спрямованість та тенденції розвитку. Поряд з цим правове моделювання акцентує увагу на повноті регулювання, надає можливість спрогнозувати можливі колізії та прогалини в правовому регулюванні, розробити рекомендації, які б враховувались у правотворчій діяльності» [4, с. 57]. Це нам переконливо демонструє, що правове моделювання є не лише аналітичним, але й прогностичним інструментом, здатним суттєво покращити якість нормотворчої діяльності. Завдяки системному аналізу об'єкта моделювання, цей підхід дозволяє бачити не лише його поточний стан, але й потенційні проблеми майбутнього правового регулювання. Це особливо важливо в умовах динамічних соціально-правових змін. Таким чином, правове моделювання стає важливою ланкою між теорією права та практикою правотворення.

Моделювання як метод пізнання забезпечує цілеспрямоване відтворення ключових властивостей об'єкта з метою його глибшого розуміння та практичного використання. Через створення і дослідження моделей воно дозволяє вио-

кремити суттєві характеристики досліджуваного явища, що є необхідними для вирішення конкретних теоретичних або прикладних завдань. Таким чином, моделювання виступає ефективним інструментом аналізу складних систем, зокрема в галузях, де безпосереднє вивчення об'єкта є утрудненим або неможливим. Цю думку підтверджує О. М. Балинська, зазначаючи: «моделювання вважають методом пізнання, що полягає у створенні й дослідженні моделей. Модель дає можливість продемонструвати найважливіше в досліджуваному об'єкті з огляду на вирішення практичного завдання» [5, с. 367].

Д. В. Ланде і В. М. Фурашев запропонували інноваційне бачення правового моделювання на основі інформаційних технологій та соціального аналізу. Їх праця містить значний теоретичний та прикладний потенціал, зокрема в умовах цифровізації державного управління та правової сфери. Автори зазначають, що «при соціально-правовому моделюванні забезпечується застосуванням точних методів математичної статистики, нелінійної динаміки, системного аналізу, системної інформатизації тощо. Для вирішення завдань прогнозування і проектування у соціально-правовій сфері, аналізу суспільних та правових процесів на сучасному рівні створюються інформаційно-аналітичні засоби, в яких широко застосовується математичне і комп'ютерне моделювання, моделі, що базуються на математичних методах і теоретичних основах соціології, права, політології, економіки» [6, с. 14]. Розгляд моделювання як інструменту цифрової трансформації дозволяє наблизити правову науку до сучасних технологічних викликів.

Цінним внеском у розуміння галузевої структури українського права є дисертаційне дослідження В. П. Хряпченко, в якому авторка за допомогою моделювання виокремлює основні закономірності формування правових галузей та їх взаємозв'язків. Був запропонований «авторський підхід до правового моделювання галузевої системи права, в основі якого лежить критерій розгляду системи права як лінійного, так і нелінійного явища, відповідно до якого слід виокремити: класичну (лінійну, пірамідальну та центровану) модель галузевої системи права та не класичну (різномну) галузеву систему права» [7, с. 4]. Це відкриває можливості для подальшої уніфікації та кодифікації національного законодавства.

Окрему увагу заслуговує дослідження І. О. Шмаріна, який аналізує «правила теоретико-правового моделювання покарання у науці кримінального права, формулює теоретичні положення і практичні рекомендації щодо законодавчого визначення покарання за неповагу до суду як кримінальне правопорушення проти правосуддя» [8, с. 325]. Можливість застосування моделювання у сфері кримінального права, зокрема у формуванні санкцій за правопорушення, пов'язані з неповагою до суду, дозволяє підвищити якість нормотворчої діяльності у сфері кримінального права та забезпечити більш точне відображення суспільної небезпеки правопорушень.

М. І. Гойхман у своїй роботі «Функціонально-правове моделювання державного регулювання банківської системи» виділяє специфічний вид моделювання, під яким розуміє «метод моделювання, який поєднує в собі економічні та правові питання, що безпосередньо й розглядаються в такому різновиді моделювання» [9, с. 89]. Він приходить до висновку, що «відповідне моделювання слід вважати дієвим засобом, який допомагає не лише розібратися у проблемних аспектах досліджуваного питання, а й визначити шляхи з їх подолання: на теоретичному

рівні – у вигляді обґрунтованих заходів впливу на сталість функціонування банківської системи та національної економіки, з погляду практичної реалізації у запропонованих заходів щодо регулювання банківської системи – у вигляді конкретних нормативно-правових актів та законів» [9, с. 92]. Тобто, функціонально-правове моделювання виступає міждисциплінарним методом дослідження, який дозволяє інтегрувати економічні та правові аспекти аналізу складних суспільних явищ. Такий підхід забезпечує глибше розуміння взаємозв'язку між нормами права та економічними механізмами, що особливо важливо для регулювання фінансово-економічної сфери, зокрема банківської системи.

Застосування моделювання як засобу ідентифікації проблем та розробки ефективних рішень у правовій площині має вагоме значення. Воно дозволяє не лише виявити суперечності у функціонуванні об'єкта дослідження, а й запропонувати науково обґрунтовані заходи як на рівні теоретичних підходів, так і в межах конкретної нормотворчої діяльності. Таким чином, правове моделювання виконує не лише пізнавальну, а й прогностичну та нормативно-конструктивну функції.

У статті О. Л. Копиленка та Г. О. Мурашина «Правове моделювання як ефективний засіб нормативно-правової уніфікації у правотворчості» автори розглядають правове моделювання як інструмент дослідження правових процесів. Вони підкреслюють, що «підготовка та прийняття модельних нормативно-правових актів передбачає детальне вивчення закономірностей суспільних відносин, які виправдали себе в реальному житті та мають право на існування й, відповідно, закріплення у нормативних актах» [10, с. 26]. Такий підхід свідчить про тісний зв'язок між емпіричним аналізом правової реальності та нормативною уніфікацією, що забезпечує підвищення ефективності правотворчості. Правове моделювання, таким чином, виступає не лише технічним, а й концептуальним інструментом осмислення та вдосконалення законодавства.

У контексті модернізації правової системи та формування ефективної державної політики все більшої актуальності набуває ідея про необхідність наукового моделювання саме в правотворчій та правозастосовній діяльності. Знання майбутнього, яке базується на ретельному аналізі правових процесів, дозволяє забезпечити стабільність і передбачуваність правового регулювання. І це підтверджує В. П. Нагребельний, зазначаючи, що це «є необхідною умовою для правильного та ефективного управління суспільством. В процесі життєдіяльності будь-якого суспільства під впливом соціальних потреб в унормуванні і регулюванні суспільних відносин ті або інші соціальні (серед них і безпосередньо юридичні) явища знаходять своє відображення в логіці правових понять. Останні, в свою чергу, можуть і повинні використовуватися в процесі теоретичного правового (юридичного) моделювання і прогнозування, а також в процесі практичного правотворення та правозастосування. На нинішньому етапі державотворення і правотворення в Україні особливої ваги набуває наукове планування та юридичне прогнозування, які мають надавати цим процесам цілеспрямованого, поступового, системного й комплексного характеру» [11, с. 23]. Таким чином, правове прогнозування та моделювання виступають ключовими інструментами забезпечення науково обґрунтованого розвитку правової системи. Вони сприяють формуванню цілісної і логічно узгодженої нормативної бази, орієнтованої на довгострокові суспільні потреби та виклики державного управління.

Висновки і пропозиції. Аналізуючи наукові надбання, можемо зробити висновок, що правове моделювання в українській правовій науці поступово набуває статусу не лише допоміжного, а й основного теоретико-методологічного інструменту. Воно дозволяє здійснювати глибокий аналіз правових явищ, сприяє їх систематизації, а також формуванню нових правових концептів, здатних відображати складні соціальні та правові процеси.

Правове моделювання має широкий спектр функцій: гносеологічну (пізнання правових явищ), прогностичну (моделювання можливих сценаріїв правового розвитку), аналітичну (виявлення прогалин і суперечностей у законодавстві), педагогічну (формування у студентів абстрактно-юридичного мислення), а також практично-методологічну.

Необхідно зазначити, що подальший розвиток правового моделювання має здійснюватися в напрямку міждисциплінарного узагальнення, особливо з використанням цифрових технологій, логіко-математичних методів та прикладних юридичних досліджень. Такі підходи дозволять перейти від інтуїтивного до формалізованого правового мислення, що сприятиме підвищенню ефективності як юридичної науки, так і правозастосовної діяльності.

Відповідно, правове моделювання може бути ефективно застосоване для дослідження складних процесів, таких як трансформація правової системи, адаптація національного законодавства до міжнародних стандартів, розробка правових реформ та прогнозування наслідків правових нововведень. Це, в свою чергу, підвищує наукову обґрунтованість рішень у сфері правотворення та правозастосування.

Таким чином, ми можемо виділити ключові характеристики правового моделювання:

1. Системність – охоплення всіх рівнів правової дійсності: від норм до механізмів реалізації.
2. Проективність – можливість прогнозувати правові наслідки та моделювати правові ситуації.
3. Методологічна комплексність – використання різних засобів моделювання (логіко-аналітичних, математичних, інформаційних тощо).

Загалом, аналіз наведеного дослідження дає підстави зробити висновки, що правове моделювання є не лише актуальним напрямом наукових досліджень, а й важливим практичним інструментом правотворчої та правозастосовної діяльності. Урахування сучасних цифрових технологій, міждисциплінарний підхід, орієнтація на захист прав людини та галузеву специфіку дозволяють формувати нову парадигму правової науки, де моделювання стає ключовим методом дослідження правових процесів.

Список використаної літератури

1. Новікова М. М., Старіков О. В. Теоретико-правові аспекти концепції правового моделювання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 9. С. 36-38.
2. Кметик-Подубінська Х. Правове моделювання як метод сучасних конституційно-правових досліджень. *Підприємництво, господарство і право. Конституційне право*. 2020. № 7. С. 211-215.

3. Мурашин О., Пихтін М. Правове моделювання у правоохоронній сфері: стан та перспективи розвитку. *Вісник Академії управління МВС*. 2007. № 2-3, С. 102-111.
4. Тарахонич Т. І. Метод моделювання як засіб оптимізації правового регулювання. *Правова держава*. 2019. Вип. 30. С. 52-58.
5. Балинська О. М. Право як знакова модель. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2009. № 3. С. 365-372.
6. Ланде Д. В., Фурашев В. М. Інформаційне та соціально-правове моделювання : посібник. Київ–Одеса : Фенікс, 2021. 276 с.
7. Хряпченко В. П. Галузі в системі українського права: правове моделювання: автореф. дис. канд. юрид. наук. Одеса, 2018. 20 с.
8. Шмарін І. О. Теоретико-правове моделювання покарання за неповагу до суду як кримінальне правопорушення проти правосуддя. *Форум права*. 2016. № 4. С. 325-330.
9. Гойхман М. І. Функціонально-правове моделювання державного регулювання банківської системи. *Комунальне господарство міст*. 2014. Випуск 115. С. 88-93.
10. Копиленко О. Л., Мурашин Г. О. Правове моделювання як ефективний засіб нормативно-правової уніфікації у правотворчості. *Університетські наукові записки*. 2005. № 1-2. С. 24-31.
11. Нагребельний В. П. Прогнозування і моделювання в правотворенні та правозастосуванні. *Альманах права*. 2011. Вип. 2. С. 23-28.

References

1. Novikova M. M., Starikov O. V. (2023). Theoretical and legal aspects of the concept of legal modeling. *Legal Scientific Electronic Journal*. No. 9. P. 36–38 [in Ukrainian].
2. Kmetyk-Podubinska Kh. (2020). Legal modeling as a method of modern constitutional and legal research. *Entrepreneurship, Economy and Law. Constitutional Law*. No. 7. P. 211-215 [in Ukrainian].
3. Hryhorchuk M. V. (2021). Theoretical and legal characteristics of methodological techniques for studying the legal protection of entrepreneurs' rights. *Journal of Kyiv University of Law*. No. 1. P. 37-41 [in Ukrainian].
4. Tarakhonych T. I. (2019). The modeling method as a means of optimizing legal regulation. *Rule of Law*. Issue 30. P. 52-58 [in Ukrainian].
5. Davydiuk V. (2023). Individual and social constants of identity: philosophical and legal modeling of their interaction. *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Series: "Legal Sciences"*. No. 1 (37). P. 59-64 [in Ukrainian].
6. Lande D. V., Furashev V. M. (2021). *Information and socio-legal modeling: textbook* / D. V. Lande, V. M. Furashev; general edit. by D. V. Lande. Kyiv–Odesa: Feniks. 276 p. [in Ukrainian].
7. Khryapchenko V. P. (2018). Branches in the system of Ukrainian law: legal modeling: abstract of the dissertation for the degree of Candidate of Legal Sciences: 12.00.01. Odesa. 20 p. URL: <http://hdl.handle.net/11300/10680> [in Ukrainian].
8. Shmarin I. O. (2016). Theoretical and legal modeling of punishment for contempt of court as a criminal offense against justice. *Forum of Law*. No. 4. P. 325-330 [in Ukrainian].
9. Goikhman M. I. (2014). Functional and Legal Modeling of State Regulation of the Banking System. *Municipal Economy of Cities*, Issue 115, pp. 88-93 [in Ukrainian].
10. Kopylenko O. L., & Murashyn, H. O. (2005). Legal Modeling as an Effective Tool for Normative-Legal Unification in Law-Making. *University Scientific Notes*, No. 1-2, pp. 24-31.
11. Nahrebelnyi V. P. (2011). Forecasting and Modeling in Law-Making and Law Enforcement. *Almanac of Law*, Issue 2, pp. 23-28 [in Ukrainian].

Стаття надійшла 15.05.2025 р.

I. V. Borshchevskyi, PhD in Law, Associate Professor
Odesa I. I. Mechnikov National University
the Department of Civil Law Disciplines
24/26 Frantsuzkyi Blvd, Odesa, 65058, Ukraine
e-mail: tibalt_z@ukr.net
ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0001-3227-9320>

O. D. Hryn, PhD in Law, Associate Professor
Odesa I. I. Mechnikov National University
the Department of Civil Law Disciplines
24/26 Frantsuzkyi Blvd, Odesa, 65058, Ukraine
e-mail: okgrin2010@gmail.com
ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0005-2991-7159>

LEGAL MODELING AS A METHOD FOR STUDYING LEGAL PROCESSES: THEORETICAL ASPECT

Summary

Modern legal science is increasingly turning to interdisciplinary research methods, prompted by the growing complexity of legal processes, the intensification of globalization, the digitalization of the legal environment, and the need for rapid and effective legal regulation. In this context, legal modeling acquires particular significance as a tool for formalizing, analyzing, and forecasting legal phenomena. Legal models are capable of reflecting the structure of legal processes, their dynamics, and interconnections, thus opening new horizons for legal cognition.

At the same time, in Ukrainian legal science, the issue of legal modeling has been studied only fragmentarily, which creates theoretical uncertainty regarding its essence, goals, tasks, and scope of application. Most academic works focus on particular aspects of legal informatics, systems analysis, or forecasting, without considering modeling as a holistic theoretical and legal phenomenon. The absence of a systemic vision of modeling as a method of legal research reduces its potential in law-making, law enforcement, and the development of legal doctrine.

This gives rise to the need for an in-depth study of legal modeling as a means of scientific understanding of legal reality, which involves clarifying its conceptual framework, methodological foundations, and functional purpose in the context of the current stage of development of Ukraine's legal system.

Legal modeling in Ukrainian legal science is gradually acquiring the status not only of an auxiliary but also of a primary theoretical and methodological tool. It allows for deep analysis of legal phenomena, facilitates their systematization, and contributes to the development of new legal concepts capable of reflecting complex social and legal processes.

Legal modeling performs a wide range of functions: epistemological – understanding legal phenomena, prognostic – modeling possible scenarios of legal development, analytical – identifying gaps and inconsistencies in legislation, pedagogical – developing abstract legal thinking in students, practical and methodological – supporting effective legal practice.

It is important to note that the further development of legal modeling should move toward interdisciplinary generalization, particularly through the use of digital technologies, logical and mathematical methods, and applied legal research. Such approaches will facilitate the transition from intuitive to formalized legal thinking, thereby enhancing the effectiveness of both legal science and legal practice.

Accordingly, legal modeling can be effectively applied to the study of complex processes such as the transformation of the legal system, adaptation of national legislation to international

standards, the development of legal reforms, and the forecasting of the consequences of legal innovations. This, in turn, enhances the scientific validity of decisions in the areas of law-making and law enforcement.

Thus, we can identify the key characteristics of legal modeling: systematic nature – covering all levels of legal reality: from legal norms to mechanisms of implementation; projectivity – the ability to forecast legal consequences and model legal situations; methodological complexity – the use of various modeling tools (logical-analytical, mathematical, informational, etc.).

Legal modeling is not only a relevant field of academic research but also an important practical tool in law-making and law enforcement. The consideration of modern digital technologies, an interdisciplinary approach, a focus on human rights protection, and sectoral specificity enables the formation of a new paradigm of legal science in which modeling becomes a key method for studying legal processes.

Keywords: law, legal modeling, legal science, legal processes, legal model, method of cognition, legal reality, legal forecasting.